

3. Кригер–Войновский Э. Б. Записки инженера. Воспоминания, впечатления, мысли о революции / Э. Б. Кригер–Войновский, Э. В. Спроге. – М.: Русский путь, 1999. – 520 с.
4. Кузмин И. Н. Днепровский каскад ГЭС / И. Н. Кузмин. – К.: Будівельник, 1981. – 223 с.
5. Малышев В. М. История проблемы использования порожистой части Днепра / В. М. Малышев; Государственное Днепропетровское строительство // Материалы к проекту проф. И. Г. Александрова. – М.: [б. и.], 1925. – Вып. 2. – С. 89–162.
6. Могилко Н. Новая Схема шлюзования Днепропетровских порогов / Н. Могилко // Строительная промышленность. – 1926. – №9. – Сентябрь. – С. 626–627.
7. Могилко Н. В. О новой схеме шлюзования Днепропетровских порогов / Н. В. Могилко // Строительная промышленность. – 1927. – №1. – Январь. – С. 11–12.
8. План электрификации РСФСР к докладу 8-му Съезду Советов Государственной Комиссии по Электрификации России. – Вып. 4: Электрификация Южного района. – М.: Государственное техническое издательство, 1920. – 70 с.
9. План электрификации РСФСР к докладу 8-му Съезду Советов Государственной Комиссии по Электрификации России. – М.: Государственное техническое издательство, 1920. – 230 с.
10. Труды 8 Всероссийского электротехнического съезда в Москве 1–10 октября 1921 года. – Вып. 2: Электрификация районов (работы технико-экономической секции). – М.: Издание государственной общеплановой комиссии, 1921. – 352 с.
11. Файнбойм И. Б. Иван Гаврилович Александров / И. Б. Файнбойм; ред. И. Я. Конфедератов. – М.–Л.: Госэнергоиздат, 1955. – 136 с.
12. Шовгенів І. О. Водне господарство в басейні річки Дніпра на Україні («Дніпробуд» і «Великий Дніпро») / І. О. Шовгенів // Праці Українського наукового інституту. – Варшава: друкарня «А. В. С.», 1934. – Т. 20. – 60 с. – (Серія економічна, книга 4).

References

1. Tehnichnyj arhiv PAT «Ukrhidroproekt». – Od. zb. 15655. – 24 ark.
2. Tam samo. – Od. zb. 17036. – 257 ark.
3. Kriger–Vojnovskij Je. B. Zapiski inzhenera. Vospominanija, vpechatlenija, myslj o revoljucii / Je. B. Kriger–Vojnovskij, Je. V. Sproge. – M.: Russkij put', 1999. – 520 s.
4. Kuzemin I. N. Dneprovskij kaskad GJeS / I. N. Kuzemin. – K.: Budivel'nyk, 1981. – 223 s.
5. Malyshev V. M. Istorija problemy ispol'zovanija porozhiznoj chasti Dnepra / V. M. Malyshev; Gosudarstvennoe Dneprovskoe stroitel'stvo // Materialy k projektu prof. I. G. Aleksandrova. – M.: [b. i.], 1925. – Vyp. 2. – S. 89–162.
6. Mogilko N. Novaja Shema shljuzovanija Dneprovskih porogov / N. Mogilko // Stroitel'naja promyshlennost'. – 1926. – №9. – Sentjabr'. – S. 626–627.
7. Mogilko N. V. O novej sheme shljuzovanija Dneprovskih porogov / N. V. Mogilko // Stroitel'naja promyshlennost'. – 1927. – №1. – Janvar'. – S. 11–12.
8. Plan jelektrifikacii RSFSR k dokladu 8-mu S#ezdu Sovetov Gosudarstvennoj Komissii po Jelektrifikacii Rossii. – Vyp. 4: Jelektrifikacija Juzhного rajona. – M.: Gosudarstvennoe tehničeskoe izdatel'stvo, 1920. – 70 s.
9. Plan jelektrifikacii RSFSR k dokladu 8-mu S#ezdu Sovetov Gosudarstvennoj Komissii po Jelektrifikacii Rossii. – M.: Gosudarstvennoe tehničeskoe izdatel'stvo, 1920. – 230 s.
10. Trudy 8 Vserossijskogo jelektritehnicheskogo s#ezda v Moskve 1–10 oktjabrja 1921 goda. – Vyp. 2: Jelektrifikacija rajonov (raboty tehniko-ekonomičeskoi sekcii). – M.: Izdanie gosudarstvennoj obshheplanovoi komissii, 1921. – 352 s.
11. Fajnbojm I. B. Ivan Gavrilovich Aleksandrov / I. B. Fajnbojm; red. I. Ja. Konfederatov. – M.–L.: Gosjenergoizdat, 1955. – 136 s.
12. Shovgeniv I. O. Vodne gospodarstvo v basejni r'čky Dnipro na Ukraїni («Dniprobud» i «Velykij Dnipro») / I. O. Shovgeniv // Praci Ukraїns'kogo naukovogo instytutu. – Varshava: drukarnja «A. V. S.», 1934. – T. 20. – 60 s. – (Serija ekonomična, knyga 4).

Horbovyi A. A., Laboratory assistant of the Oral History center, SHEE «Perejaslav–Khmelnitsky State Pedagogical University named after Hrihorij Skovoroda» (Ukraine, Perejaslav–Khmelnitsky), o.horbovyi@ukr.net

The problem of the Dnieper rapids and Dnioproges (from 1920 to 1970–ies.): transformation strategy

The article proposes and analyzes three stages of the transformation strategy of the solving the Dnieper rapids problem. During the period from 1796 to 1920 were

implemented only two projects from 20 which were proposed. But a large array of engineering materials was accumulated that testified the high level of theoretical elaboration of the problem. In particular there was developed several concepts of the overlapping of the Dnieper rapids. The key difference was in the number of the dams – from 9 to 1. Two of them were continued in the Soviet period: with two dams (I. O. Rozov – V. L. Nikolai – M. V. Mogilko) and with one dam (F. P. Morhunenko, I. H. Aleksandrov). First dam was originally evolved from the original placement of dams along the river to their construction across it. The second – expanded significantly and evolved from the emphasizing priority to irrigation to hydropower requirements. The last version was realized. During the 1944 to 1980 Dnioproges was repaired and reconstructed.

Keywords: Dnioproges, rapids, I. H. Aleksandrov, M. V. Mogilko, V. L. Nikolai.

Горбовый А. А., лаборант учебно-научного центра устной истории, ДВНЗ «Переяслав–Хмельницкий государственный педагогический университет им. Г. Сковороды» (Украина, Переяслав–Хмельницкий), o.horbovyi@ukr.net

Проблема Днепропетровских порогов и Днипрогэс (1920–1970-е гг.): стратегия трансформации

Предложено и проанализировано 3 этапа трансформационной стратегии решения проблемы порогов Днепра. За период 1796–1920 гг. из около 20 проектов было реализовано только два. Но был накоплен большой массив инженерно-технических материалов, свидетельствующий о высоком уровне теоретической проработки проблемы. В частности, было разработано несколько концепций перекрытия порожистого Днепра. Ключевым их отличием было количество дамб: от 9 до 1. Две из них получили продолжение в советский период: с двумя (И. О. Розов – В. Л. Николаи – М. В. Могилко) и одной (Ф. П. Морзуненков – И. Г. Александров) плотинами. Первая претерпела оригинальную эволюцию от размещения дамб вдоль реки к их строительству поперек нее. Вторая – существенно расширилась и видоизменилась от акцентирования на орошении к приоритету для гидроэнергетики. Она и была воплощена в жизнь. В течение 1944–1980 гг. Днипрогэс претерпел восстановления и весомую реконструкцию.

Ключевые слова: Днипрогэс, пороги, И. Г. Александров, Н. В. Могилко, В. Л. Николаи.

УДК 94:331.105.44:(1–194.6)(477)1924/1927

Вітенко З. Р.,
аспірант факультету історичної освіти,
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ),
svitanok93@mail.ru

**ВЗАЄМИНИ ПРОФСПІЛОК ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ
ТА ТРУДЯЩИХ УКРАЇНИ У 1924–1927 РР.**

Метою статті є з'ясування міжнародно-політичних умов, зовнішньо-політичних механізмів, внутрішньополітичних рушійних сил і теоретико-методологічних засад дослідження зовнішньої політики України в умовах тоталітарної системи керівництва.

Основоположним методологічним принципом при вивченні суспільних структур Українських та Англійських профспілок став історизм, який дозволив реконструювати необхідні конкретно-історичні події минулого. Використання порівняльного методу дозволило виділити загальне й особливе в діяльності робітничих громадських структурах.

Статтю присвячено вивченню співпраці робітників Радянської України та Великобританії у 1924–1927 рр. здійснено аналіз їх роботи та взаємодопомога один одному, в боротьбі за мир та кращі умови праці робітників. Також розглядаються особливості міжнародної діяльності українських профспілок з англійським робітничим рухом, їх взаємодія і на основі вивчення тих зв'язків робиться спроба аналізу місця українських профспілок в цих процесах.

Ключові слова: профорганізації, політична система, система профбосонань об'єднань, тред-юніони, профспілкової рух, ВЦПРС.

Робочий клас, будучи центром згуртування всіх прогресивних сил, відіграє провідну роль у суспільному розвитку. Нагальна необхідність вирішення низки найбільших економічних, політичних і соціальних проблем, однаково хвилюють робітників всіх країн, об'єктивно вимагає єдності дій профспілкового співробітництва.

Розширення співпраці профспілок різної політичної орієнтації, незважаючи на складність обстановки, стає провідною тенденцією світового профруху. Успішне проведення міжнародних і загальноєвропейських конференцій, нарад і зустрічей підтверджує можливість

плідної співпраці профспілок незалежно від їх міжнародної приналежності.

Приклади активного втручання в питання війни і миру дає один з найвпливовіших національних загонів світового профспілкового руху – англійські профспілки, які об'єднують понад 12 мільйонів робітників [9, с. 15].

Радянські історики внесли чималий внесок у історичну літературу присвячену боротьбі англійських тред-юніонів за налагодження та розширення контактів з радянськими профспілками.

Перші кроки в розробці цієї теми були зроблені генеральним секретарем Профінтерна С. А. Лозовским, А. Чекіним, А. А. Андреевим, членом об'єднаного Англо-Російського комітету.

Про єдність світового профруху і англо-радянських профспілкових зв'язках писали в ті роки керівні працівники комінтерну – Д. З. Мануїльський, С. Сорбонка, Б. Фрейдлін. Новий поворот до вивчення англо-радянського співробітництва настав лише через 30–40 років. Над даною темою працювали такі дослідники, як: В. С. Бруз, М. М. Мухтасіпов, А. Я. Панкратов, Ю. А. Євуніна, С. Бэрнс, Р. П. Арнот та інші.

Радянські профспілки брали активну участь у встановленні й розширенні зв'язків із зарубіжними країнами. Комуністична партія та Радянський уряд активно допомагали ВЦРПС розширювати контакти з профспілками інших країн. Так, до складу делегації, що виїздила до Англії на переговори про встановлення дипломатичних відносин, входили представники профспілок. Від України членом делегації був голова ради професійних спілок Донецького басейну А. Ф. Радченко [3, с. 62].

Під час перебування в Лондоні представники радянських профспілок встановили контакти з діячами Генради Британського конгресу тред-юніонів (БКТ), в міру можливостей знайомилися із становищем робітничого класу Англії. Повернувшись на батьківщину, члени делегації інформували робітників країни про розвиток англійського робітничого і професійного руху. 20 вересня 1924 р. Радченко виступив з доповіддю на конференції фабзавкомів професійних організацій Харкова. Він докладно розповів про стан англійської промисловості, про умови праці і життя англійських робітників [1, с. 60].

Влітку 1924 р. організаційно оформилось ліве крило в профспілковому русі Англії, яке зародилося у вугільних районах країни. Національний рух меншості, як згодом почали називати себе охоплював трудящих – членів тред-юніонів. Провідну роль у цьому русі грали комуністи.

Під тиском руху меншості лідери Генради БКТ змушені були піти на зближення з радянськими профспілками. Делегація ВЦРПС одержала запрошення на конгрес тред-юніонів, що відбувався у Гулі на початку вересня 1924 р. У відповідь на цей візит конгрес вирішив надіслати делегацію БКТ до Радянського Союзу. Делегація англійських тред-юніонів прибула до Москви 11 листопада 1924 р. [2, с. 78].

Після перебування в Москві делегація англійських тред-юніонів, розділившись на дві групи, здійснила поїздку по Радянському Союзу. Перша група в складі П. Парселя, Г. Сміта та Фіндлея поїхали на Донбас через Харків.

24 листопада до Харкова прибула також і друга група, яка виїздила у Закарказя. Діячів тред-юніонів прийняв голова ЦВК УРСР Г. І. Петровський та голова Раднаркому України В. Я. Чубар [4, с. 22].

Члени делегації відвідали Укрпрофраду, побували в дитячому садку. На заводах «Серп і молот», паровозобудівному та ін. гості оглядали устаткування, цікавилися продуктивністю праці, заробітною платою, знайомилися із системою соціального страхування та іншими питаннями.

Представники тред-юніонів взяли участь у загально-міській конференції фабзавкомів і місцевих комітетів профспілок. З промовою до профспілкового активу міста звернувся Фред Брамлі, він говорив ми намагаємся створити єдиний інтернаціонал профспілок, метою якого є покращення умов існування робітничого класу [7, с. 85].

Частина делегації, що виїхала у Донбас, відвідала Горлівку, Донецьк, Шепетівку та інші міста, детально знайомилися з життям та умовами праці радянських робітників.

За час перебування в СРСР, зокрема на Україні, делегація зібрала багатий матеріал і виклала його в своєму великому звіті, який представила на розгляд Генради БКТ. Звіт було затверджено й на початку 1925 р. опубліковано окремою книгою. Звід відображав успіхи у відбудові й розвитку народного господарства України й інших республік, давав оцінку роботі Харківського машинобудівного заводу, соляних шахт ім. Лібкнехта в Бахмуті та іншим підприємствам [10, с. 17].

6–8 квітня 1925 р. у Лондоні відбулася англо-радянська профспілкова конференція. Був утворений Англо-російський дорадчий комітет (АРК) й визначено цього завдання: спільна боротьба із загрозою нових воєн, за єдність міжнародного профспілкового руху [5, с. 220].

4 травня 1926 р. відбувся загальний страйк англійських робітників, який охопив майже всю країну. 5 травня у Харкові, Катеринославі, Донецьку, Полтаві, Одесі, Запоріжжі, Житомирі, Миколаєві та інших містах України відбулися масові мітинги й демонстрації солідарності з англійськими робітниками.

5 травня 1926 р. Президія Всеукраїнської ради профспілок створила комісію для надання допомоги англійським робітникам, до якої увійшли представники спілок гірників, металістів, залізничників, хіміків та ін. Подібна комісія була утворена при Харківській окружній раді профспілок.

Було також вирішено просити ВЦРПС дати вказівку спілкам транспортників та водників і відповідним окрпрофрадам припинити вантаження вугілля на англійські судна в українських портах [8, с. 70].

6 травня моряки й портові робітники, які вантажили судна, що йшли в Англію, оголосили частковий страйк. Протягом 6, 7 та 8 травня було припинено вантаження суден в Одеському, Херсонському та Феодосійському портах, а також на Таганрозькому та інших рейдах. Частковий страйк було оголошено на всьому Чорноморському узбережжі. У Феодосії до радянських робітників та митних службовців приєднались англійські матроси з пароплава «Тоттенхем». На підтримку страйку виступили також моряки англійських суден, що стояли на рейді в Одеському та інших портах Чорноморського узбережжя [11, с. 110].

Рух допомоги англійським гірникам з кожним днем набував дедалі більшого розмаху. 27 липня на засіданні ВУРПС було створено комітет робітниць по наданню допомоги сім'ям англійських гірників. 31 липня комітет прийняв звернення «До всіх трудящих жінок Радянської України», в якому закликав не допустити, щоб голод

та нестатки зламали мужність і стійкість англійських робітників». Під лозунгом «Робітниця України – всі на допомогу сім'ям гірників Англії» 20 та 21 серпня в республіці проводився «День шахтарки». У цей день лише від концертів, лотереї та інших заходів, за даними 23 окружних профрад, у фонд допомоги страйкарям Англії надійшло 18871 карбованців [6, с. 220].

Важливою подією у зміцненні зв'язків між робітниками СРСР та Англії став приїзд до Радянського Союзу делегації англійських шахтарів та жінок страйкуючих. На адресу ВІРПС було послано запрошення англійській делегації відвідати Україну. У першій половині вересня англійські гості прибули на Україну.

Приїзд делегації англійських гірників ще більше зміцнив рішучість робітників УРСР підтримувати страйкарів. Але страйк з кожним днем наближався до своєї критичної фази. Проте окремі загони шахтарів продовжували боротьбу у січні 1927 р. В зв'язку з цим комітети робітниць не припиняли свою роботу на Україні до середини січня 1927 р., а гроші у фонд допомоги надходили до кінця лютого 1927 р. За час страйку гірники Радянської України зібрали 945180 карбованців, а профспілкові організації республіки – 1896498 карбованців [10, с. 20].

Отже, братерські зв'язки радянських і англійських робітників витримали перевірку в 1924–1927 рр. і не тільки не ослабли, але й ще більше розширилися й зміцнилися в боротьбі за мир, за повсякденне життя, інтереси робітників.

Список використаних джерел

1. Английская стачка и рабочие СССР. – М., 1926. – 85 с.
2. Английское проф. движение и рабочая партия // Вестник профдвижения Украины. – 1924. – №33. – С.76–84.
3. Бельська М. В. Пролетарська солідарність робітників України з трудящими зарубіжних країн // Український історичний журнал. – 1965. – №10. – С.62.
4. Бондар В. П. Солідарність і дружба. Інтернаціональні зв'язки трудящих зарубіжних країн / В. Н. Бондар. – К.: Наукова думка, 1970. – 146 с.
5. Бруз В. С. Англо–Советские отношения в 1924–1927 гг.: Дисс. канд. ист. наук. – К., 1956. – 289 с.
6. Волков Ф. Д. Англо–советские отношения 1924–1929 гг. – М., 1958. – 464 с.
7. Іваненко В. В. Джерела народної дипломатії: Міжнародні зв'язки трудящих України в 20–30 рр. / В. В. Іваненко. – Дніпропетровськ, 1992. – 159 с.
8. Крейк. Советские и английские профсоюзы // Вестник профсоюзов Украины. – 1925. – №14. – С.70–71.
9. Озеров Л. С. Международный пролетариат – Страна советов. – М.: «Знание», 1965. – 32 с.
10. Осетров О. Ф. Братерські зв'язки робітників Радянської України та Англії (1924–1927) / О. Ф. Осетров // УЗЖ. – 1966. – №8. – С.13–23.
11. Панкратов А. Международная деятельность советских профсоюзов (1918–1941) / А. Панкратов. – Горский: Волго–Вятское книгоиздательство, 1972. – 480 с.

References

1. Anglijskaja stachka i rabochie SSSR. – M., 1926. – 85 s.
2. Anglijskoe prof. dvizhenie i rabochaja partija // Vestnik profdvizhenija Ukrainy. – 1924. – №33. – S.76–84.
3. Bel's'ka M. V. Proletars'ka solidarnist' robitnykiv Ukrai'ny z trudjashhymy zarubizhnyh kraï'n // Ukrai'ns'kyj istorychnyj zhurnal. – 1965. – №10. – S.62.
4. Bondar V. P. Solidarnist' i druzhba. Internacjonal'ni zv'jazky trudjashhych zarubizhnyh kraï'n / V. N. Bondar. – K.: Naukova dumka, 1970. – 146 s.
5. Bruz V. S. Anglo–Sovetskie otnoshenija v 1924–1927 gg.: Diss. kand. ist. nauk. – K., 1956. – 289 s.
6. Volkov F. D. Anglo–sovetskie otnoshenija 1924–1929 gg. – M., 1958. – 464 s.

7. Іваненко В. В. Джерела народної дипломатії: Міжнародні зв'язки трудящих України в 20–30 рр. / В. В. Іваненко. – Дніпропетровськ, 1992. – 159 с.

8. Крейк. Советские и английские профсоюзы // Вестник профсоюзов Украины. – 1925. – №14. – С.70–71.

9. Озеров Л. С. Международный пролетариат – Страна советов. – М.: «Знание», 1965. – 32 с.

10. Осетров О. Ф. Братерські зв'язки робітників Радянської України та Англії (1924–1927) / О. Ф. Осетров // УЗЖ. – 1966. – №8. – С.13–23.

11. Панкратов А. Международная деятельность советских профсоюзов (1918–1941) / А. Панкратов. – Горский: Волго–Вятское книгоиздательство, 1972. – 480 с.

Vitenko Z. R., graduate student of the Faculty of History Education, Kyiv National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov (Ukraine, Kyiv), svitanok93@mail.ru

Relations between trade unions of workers of Great Britain and Ukraine in 1924–1927

The article aims to clarify international political conditions, foreign policy mechanisms, internal driving forces and theoretical and methodological principles of research of foreign policy of Ukraine under a totalitarian system management.

The fundamental methodological principle in the study of social structures Ukrainian and English unions became historicism that allowed to reconstruct the necessary concrete historical events of the past. Using a comparative method allowed to allocate general and in particular of workers of public institutions.

The article is devoted to the study co workers of Soviet Ukraine and the United Kingdom in 1924–1927. The analysis of their work and mutual assistance to each other in the struggle for peace and better conditions of workers. Also, the features of the international activity of Ukrainian trade unions of the British labor movement, their interaction and by studying the linkages attempt to analyze the place of Ukrainian trade unions in these processes.

Keywords: proforhanizatsiyi, the political system, the system profobyednan associations, trade unions, the trade union movement, the All.

Vitenko Z. P., аспирант факультета исторического образования, Киевский Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), svitanok93@mail.ru

Взаимоотношения профсоюзов Великобритании и трудящихся Украины в 1924–1927 гг.

Целью статьи является установление международно–политических условий, внешнеполитических механизмов, внутриполитических движущих сил и теоретико–методологических основ исследования внешней политики Украины в условиях тоталитарной системы управления.

Основопологающим методологическим принципом при изучении общественных структур Украинских и Английских профсоюзов стал историзм, который позволил реконструировать необходимые конкретно–исторические события прошлого. Использование сравнительного метода позволило выделить общее и особенное в деятельности рабочих общественных структурах.

Статья посвящена изучению сотрудничества рабочих Советской Украины и Великобритании в 1924–1927 гг. Осуществлен анализ их работы и взаимопомощь друг другу в борьбе за мир и лучшие условия труда рабочих. Также рассматриваются особенности международной деятельности украинских профсоюзов с английским рабочим движением, их взаимодействие и на основе изучения тех связей делается попытка анализа места украинских профсоюзов в этих процессах.

Ключевые слова: профорганизации, политическая система, система профобъединений объединений, пред–юнионы, профсоюзное движение, ВЦСПС.

УДК 94(477.87)«1920/1939»:321.1

Ладжун Ю. Ю., здобувач, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Україна, Ужгород), kaf–cstudy@uzhnu.edu.ua

ЕВОЛЮЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЗАКАРПАТТЯ 1920–1939 РР.

Дослідження аналізує розвиток національної ідентичності населення Закарпаття. Автор описує дискусію серед закарпатських інтелектуалів про національну ідентичність. Увага приділяється розвитку російської національної самосвідомості та української національної ідентичності в 20–30–ті роки 20–го століття.

Ключові слова: Закарпаття, національна ідентичність, українська національна ідентичність, російська національна ідентичність, культурно–освітня діяльність.